

ТЕНДЕНЦІЇ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ
АГРАРНОЇ РЕФОРМИ В РЕГІОНІ

Роки незалежності і становлення нашої країни як суверенної держави співпали з реформами в агропромисловому комплексі, який, до речі, визначений як пріоритетна галузь економіки України. Завершується процес реформування сільськогосподарських підприємств, іде формування різноукладності господарювання на селі. Поряд з реформуванням земельних відносин створюються передумови ефективної роботи різних за формою сільгоспідприємств персоніфікованої власності. Адже вже існуючою практикою доведено, що персоніфікація власності в аграрному секторі дедалі ширше стає надійною основою для поєднання працівників з належними їм засобами виробництва, стимулює їх на раціональне використання землі, трудових і матеріальних ресурсів, підвищує заінтересованість в отриманні кінцевих результатів аграрної праці.

Для здійснення вищезгаданих економіко-організаційних заходів у державі напрацьована певна законодавча база, затверджена Національна програма розвитку сільськогосподарського виробництва України на 1996-2005 роки.

Перехід до системи економічних відносин ринкового типу вимагає прискорення процесів роздержавлення і приватизації в агропромисловому комплексі. Проте аналіз здійснення аграрної реформи і тенденції, що склалися в АПК Закарпатської області свідчать про невикористані можливості істотного поліпшення агропромислового виробництва в регіоні. Після реформування колгоспів та радгоспів, нині в області ведуть аграрну господарську діяльність 193 колективні та державні сільськогосподарські підприємства, 218 селянських підсобних господарств промислових підприємств, 1054 фермерські господарства.

За час проведення земельної реформи, навіть в тих районах, де макроекономічна ситуація в цілому стабілізувалась, все ж таки має місце істотне зниження обсягів сільськогосподарського виробництва. В 1990 році валовий продукт сільського господарства всіх форм власності складав 758,8 млн. крб. (у порівняльних цінах 1983 р.). За період 1991-1994 років відбулось його різке скорочення аж до 575,4 млн. крб. В 1994 році в колективних господарствах він зменшився в 3 рази. Так, в 1990 році його було вироблено на 251,4 млн. крб., а в 1994 році - тільки на 84,7 млн. крб. Відмічено за ці ж роки його спад і в державних сільськогосподарських підприємствах з 103,4 до 38,6

млн. крб. Останні роки тенденція спаду виробництва в господарствах суспільного сектора продовжується. У приватних же господарствах, навпаки, відбулося зростання валової продукції сільського господарства. Так, в 1990 році особисті підсобні господарства населення виробили валової продукції на 404,0 млн. крб., а в 1994 році - на 448,7 млн. крб.

Статистика 1994-1995 років свідчить, що в Закарпатті за рахунок праці населення (поза суспільним сектором виробництва у сільському господарстві) отримано 90-95% картоплі, 80-83% овочів, 75-80% молока, 75-82% всіх видів м'яса від загального виробництва. Проте згадане господарювання за рівнем спеціалізації, відношенням до місцевого та міжрегіонального ринку, впливом на рівень додаткового доходу має значні регіональні відмінності. В умовах Закарпаття одноосібний селянин, у першу чергу, працює на самозабезпечення сім'ї продуктами харчування, його господарство є багатогалузевим і нетоварним, і тільки деякі надлишки продуктів реалізуються на ринку.

Одним із важливих соціальних наслідків проведення земельної реформи в регіоні є формування, становлення і дальший розвиток селянських (фермерських) господарств. Станом на 1 січня 1996 року в області функціонує 1054 фермерські господарства, земельні наділи яких складають 4801 га сільгоспугідь. Як підтверджує практика, селянське (фермерське) господарство - це не тільки форма організації праці, виробничий осередок, але і сфера життєдіяльності селянина, його спосіб життя, який включає види професійної діяльності, форми становлення ділових відносин і контактів у процесі виробництва і реалізації продукції, спосіб мислення та психології селянина-господаря, його соціальне становище і статус.

Становленню і розвитку аграрних господарств різних форм власності сприятиме і затверджена Верховною Радою Національна програма розвитку сільськогосподарського виробництва України на 1996-2005 роки, яка передбачає реформування агропродовольчої сфери шляхом поєднання розвитку ринкових форм господарювання.

Вважаємо, що для прискорення і завершення аграрної реформи в регіоні вирішальними мають стати такі тенденції:

- визначення пріоритетних напрямів та здійснення розумної економічної функції з боку держави щодо забезпечення науково обґрунтованих програм розвитку АПК виключно методами економічного механізму, рекомендацій цільових інвестицій, створення відповідних умов для вітчизняного виробника в рамках зваженої аграрної та продовольчої політики держави;

- формування суспільної думки про необхідність і незво-

ротність процесу роздержавлення і приватизації в агропромисло-
вому комплексі;

- необхідність розробки чіткої регіональної програми роздержавлення і приватизації АПК з диференціацією підходів у розрізі природно-економічних підзон області;

- організація ринку землі, оренди фермерськими господарствами часток паїв сільських громадян;

- залучення інвестицій (в т. ч. й іноземних) в постприватизаційний розвиток сільгоспідприємств різних форм власності;

- стимулювання готовності нинішніх керівників та спеціалістів колективних сільгоспідприємств очолити подальший процес приватизації, зіграти відповідну роль в післяприватизаційний період становлення господарств різних форм власності;

- науково-методичне забезпечення та моніторинг подальшого здійснення і завершення аграрної реформи.

І.ІЛЬКО

ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ (1991-1996 РР.)

Процеси трансформації економічних і політичних систем країн Центральної Європи одним із своїх безпосередніх наслідків мали появу нового розуміння принципів регіоналізму та регіональної політики як з точки зору внутрішньої, так і зовнішньої політики. Зміна геополітичної ситуації в Європі привела до викристалізації нових об'єднань як економічного (наприклад, Центрально-Європейська Зона Вільної Торгівлі - СЕФТА, ідея якої поступово перетворюється у життя), так і чисто політичного характеру (наприклад, Вишеградська група). Якщо у зовнішній політиці центрально-європейські держави об'єднують спільний інтерес до якнайшвидшого вступу до Європейського Союзу та військово-політичних структур НАТО, то у внутрішній політиці трактування понять регіоналізму та регіонального розвитку стали лакмусовим папірцем успішності демократизації суспільства. Особливо яскраво це прослідковується на прикладі такої регіональної прикордонної структури, як міжрегіональна асоціація Карпатський Єврорегіон. Інтерес до неї особливий тому, що через участь у цій асоціації реалізує свої зовнішньополітичні інтереси і Україна.

Вже підписання 15 лютого 1993 року міністрами закордонних справ України, Угорщини та Польщі Декларації про створення міжрегіональної асоціації Карпатський Єврорегіон показало